

Gadi izpod Sv. Jošta.

Spisala Minka Pirčeva.

v. Jošt je imenitna, daleč na okolo znana gora blizu Kranja, osobito v velikih časteh pri romarjih in hribolazcih.

Povest o gadih izpod Sv. Jošta je povedala mojim otrokom njih nekdanja pestunja, neka Mina iz Zgornje Besnice, vasi pod Sv. Joštom. Jaz sem jo zapisala, da jo podam mladim bralcem.

V onih časih, ko še ni tekla po divni Gorenjski železnica, in od tega ni ravno še toliko let, je bival na svojem domu pod Sv. Joštom daleč naokrog znani kmet Janez Golorej. Jako imovit posestnik je bil, in poleg rodovitnega polja in plodnih travnikov v ravnini je bil tudi gozd, ki je pokrival rebri Sv. Jošta, njegova last. Kakor pa je bil Golorej bogat, tako je bil tudi skop. Rad je grabil na kup, pa kaj nerado mu je šlo izpod palca. Dal ni rad ne beraču, dal pa tudi ni rad cerkvi in Bogu.

Na Sv. Joštu je stala že takrat še zdaj sloveča romarska cerkev, ki je bila v onih časih še bolj obiskovana kakor danes, bodisi da so bili ljudje pobožnejši, bodisi da ni bilo toliko drugih božjih potov, ki so danes bolj v navadi.

Ravno za naše povesti se je pa zgodilo, da je udarila strela v cerkev na Sv. Joštu, in pogorela je lesena streha cerkve in zvonika, tako da je bil Sv. Jošt videti kakor brez klobuka.

Pobožni romarji so pač zbrali nekaj denarja, pa to bi komaj zado-stovalo za delo. Kje pa naj vzamejo denar za les? Gospod Matevž Mrak, ki je bival tiste dni kot duhovni upravitelj na Sv. Joštu, se je spomnil bogatega Goloreja, čigar last je ves les, ki raste ob rebrih Sv. Jošta, in ki bi ga pač lahko dal zastonj, da zopet pokrijejo cerkev.

Nekega jesenskega dne je bilo, ko se napoti pobožni mož h Goloreju v dolino, da bi ga izprosil milodara za Sv. Jošta. Golorej je stal ravno na pragu svojega obširnega domovanja, ko pride prosilec. Takoj se zazdi skopu, da ne bo zanj nič prida. Najrajši bi se mu skril kakor da ga ni

doma. Misli si je: „Ta sitnež gotovo ne prihaja brez vzroka. Najbrž hoče lesa, da pokrije gologlavega Jošta!“

Da bi se mu le mogel umakniti danes, spomladi se bi mu že izgovoril, da zdaj ni časa za sekanje lesa, do prihodnje zime bodo pa romarji sami dosti nabrali denarja, da zopet pokrijejo Sv. Jošta.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus, oče Golorej!“ S temi besedami pozdravi duhovnik Goloreja.

„Na večne čase! Amen!“ mu odzdravi Golorej ter gleda prišleca, ne da bi ga povabil v hišo.

Gospod pa je dobro poznal robatega Goloreja, zato mu tega ni zameril. Sicer pa ne sme biti prerahločuten tisti, kdor prosi milodarov.

Na dolgo in široko je začel gospod Matevž razkladati Goloreju, koliko bi potreboval lesa ter da bi ga on najlažje dal in da bi ga bilo najbolje od njega dobiti, ker je blizu.

„Res je,“ mu odvrne zviti Golorej, „saj ga tudi rad prodam. Še preden zapade sneg, gremo lahko izbirat debela, in po Božiču jih bom pa o priliki dal podreti.“

Golorej nalašč ni hotel razumeti gospoda Matevža, da naj les cerkvi podari, ne pa proda.

„Da bi te gadi izpod Sv. Jošta, grdi skopuh!“ srdito zavpije duhovnik na Goloreja.

„Ne bojim se gadov izpod Sv. Jošta, meni so ljubši gadi v hiši,“ odgovori Golorej oholo, misleč z gadi žvenketajoče srebrnjake v polni mošnji.

„Pridejo, pridejo gadi izpod Sv. Jošta nad te in tvojo hišo in požro tebe in vse tvoje!“

S temi groznimi besedami ostavi duhovnik skopo hišo Golorejevo.

Golorej pa se ni brigal za žugajoče besede. Stisnil je pest v žepu in se zarežal za odhajajočim prosilcem. Rešil je lepe smreke, ki bo zanje izkupil nekaj stotakov, temu pa bi jih moral dati zastonj.

„Sv. Joštu naj kupijo romarji klobuk, ali pa naj ostane gologlav,“ je še zinil napol glasno ter šel potem po svojih navadnih opravkih. —

* * *

Takega mraza in toliko snega še ni bilo kmalu kakor ono zimo po gori omenjenem pogovoru med gospodom Matevžem in kmetom Golorejem. Sneg je zamedel hiše, da jih niso videli iz njega; potov in cest ni bilo poznati. Iz samotnih hiš prebivalci skoro dva meseca niso mogli do sosedu, in lakota je pomorila marsikatero družino, ki ni bila založena za toliko časa.

No, pri Goloreju se lakote tudi v taki zimi ni bilo bati, saj je bilo vsega zadosti na Golorejevini tudi za več let.

Bilo je ob sv. Treh kraljih. Že mesec dni je bila Golorejevina zakopana v snegu, le po ozkem rovu so hodili skozi sneg iz hiše do hleva k živini. Na Golorejevini so bivali gospodar in gospodinja, dve pol dorasli

hčerki, hlapec in dve dekli. Živel so tudi zdaj tako kakor po navadi, samo nikamor niso mogli. Tudi današnji sveti večer so odmolili svete molitve kakor druga leta, potem so pa odšli spat. Le gospodar Golorej sedi še pri že ohlajeni peči in gleda v brlečo luč na mizi. Premišlja, da bi bil pač že čas, da zima malo odneha. Potem bodo vsaj pota kopna, da pojde lahko kam med ljudi in izkupi za to in ono kaj denarja, ker je treba zdaj le jemati in jemati.

Zdaj se spomni Golorej na gospoda Matevža in kako se ga je otrešel jeseni, spomni se pa tudi zažuganih gadov izpod Sv. Jošta.

„Da bi te gadi izpod Sv. Jošta, grdi skopuh!“ Te besede, ki se je nad njimi takrat grohotal, začuje hipoma. Nehote ga obideta strah in groza. Pa saj se ni bati pozimi gadov. Pač — poglej! — Tam iz kota se plazi eden. — Za prvim leze drugi, in kmalu jih je vsa soba in vsa hiša polna.

Njega se lotijo — a on kakor okamenel — se zvija v bolečinah, sliši kričanje gospodinjino in otrok, družine in tudi živine iz hleva. Gadi more vse po hiši. Okolo Goloreja se je ovil največji gad in ga davil in davil, dokler ga ni zadavil.

Izpolnile so se grozne besede.

* * *

Šele začetkom meseca sušca je sneg toliko skopnel, da so ljudje mogli zopet iz hiše in od vasi do vasi. Marsikatera hiša pa je ostala tiha — nje prebivalci so pomrli od lakote in od mraza.

Do Golorejevine so šele pozno prišli ljudje, ker ni bilo nikogar od tam v Besnico. Grozen pogled je bil to, ko so prestopili prag. Pa od lakote niso pomrli kakor drugod, saj je vsega dosti v hiši. Kmalu pa so izpoznali ljudje, kake smrti so pomrli prebivalci na Golorejevini. Gadov je bila vsa hiša polna; iz vseh kotov so sikali, da so ljudje prestrašeni pobegnili.

Na Golorejevini pa ni hotel prebivati nihče več. Posestvo so si daljni sorodniki porazdelili med seboj, domovanje pa je razpadlo. Njega razvaline pričajo še danes, kako so gadi izpod Sv. Jošta kaznovali skopega Goloreja.

Žvečer.

*Glejte, kako se poredno
solnček na nebu smehlja,
v rožaste svoje domove,
v biserne, svetle gradove
nebesni sinek vesla.*

*Razposajeno je zjutraj
z zlatimi biči nagnal
zvezdice, luno bil v spanje,
stvarstvu raztrgal je sanje,
zdaj pa noči se je zbal.*

*Črne se širijo roke,
dolge kot pol so sveta:
noč jih izteza molčēča,
stvarstvu spet sanje noseča,
solnček pa ajat vesla.*

Andrej Rapè.